

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2023.2.01>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Марія ВИНАРЧИК

Проблема інтеграції іммігрантів в умовах білінгвальної освіти у соціокультурному вимірі Франції *

MARIA VYNARCHYK. **The problem of integration of immigrants in the conditions of bilingual education in the socio-cultural dimension of France.** *The article deals with the problem of integration of immigrants under bilingual education in France. The article shows the main aspects of intercultural training in the context of bilingual education. It determines the influence of the nature of bilingual educational process on the formation of pupils' choice of moral values and their readiness for vital activity under the conditions of cultural diversity of human community.*
Keywords: integration of immigrants, bilingual education, bilingual educational process, France.

1. Постановка проблеми

На сучасному етапі розвитку світового співтовариства Францію можна назвати країною іммігрантів з різним культурним рівнем, релігійною приналежністю та своєрідною національною ментальністю. Алкоголізм, наркотики та високий рівень злочинності були і залишаються основними проблемами французької влади. Нерідко іммігранти стають членами різних угруповань, які своєю повсякденною діяльністю протиставляються французькому суспільству, а отже й збурюють його. Проблема іммігрантів стала ще гострішою у зв'язку із загостренням ситуації у Сирії та напливом біженців у Європу. Французька школа опинилася у центрі цієї проблеми, оскільки саме педагоги повинні сприяти вихованню у школярів позитивного ставлення один до одного та до так званих "чужих". Не тільки французькі педагоги, але й вчителі з інших європейських країн шукають сьогодні шляхи вирішення цієї проблеми, про що свідчить велика кількість наукових публікацій та досліджень, численні міжнародні конференції та симпозиуми. В умовах білінгвальної освіти у Франції проблема інтеграції іммігрантів є особливо важливою.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемі білінгвальної освіти та її міжкультурній спрямованості присвячені наукові розвідки вітчизняних та зарубіжних дослідників Т. Боднарчук, Ж. Дюверже [3], А. Кіммель [5], А. Компаньон [4], Л. Товчигречки, які вважають, що білінгвальна освіта тісно пов'язана з міжкультурною комунікацією, позаяк має за мету сприяти вирішенню проблеми інтеграції іммігрантів, виховати у молоді почуття поваги до людей інших національностей. Ці проблеми є особливо актуальними у час нервових потрясінь та міжнаціональних і міждержавних конфліктів.

Мета статті полягає у дослідженні проблеми інтеграції іммігрантів в умовах білінгвальної освіти у Франції.

3. Виклад основного матеріалу

Відповідно до політики багатомовності у Європейському Союзі культура особистості значною мірою визначається рівнем володіння іноземними мовами, що допомагає краще сприймати і розуміти культури, пов'язані з ними. У контексті мовного навчання особливого значення набуває гуманістичний аспект, який в умовах

білінгвальної освіти передбачає міжнаціональний діалог. Практичне втілення мовного питання сприяє побудові багатомовного європейського громадянства. Тільки послідовна політика усіх країн та їх результативна співпраця можуть знайти шляхи вирішення тих проблем, перед якими постало світове співтовариство: теракти на міжнаціональному та міжетнічному ґрунті засвідчили наявність величезних проблем у багатомовній та полікультурній Європи. Непередбачуваність конфліктів ставить під загрозу найбільші європейські цінності, мирну взаємодію національних та регіональних мов. Вони мають негативне значення не тільки для мовного розмаїття, але й для всієї європейської культурної спадщини.

Щороку 200 тис. іммігрантів легально в'їжджають на територію Франції. З 2004 р. цей показник доволі стабільний. Першими трьома джерелами легальної імміграції у Франції є сім'ї з дозволами на проживання, студенти з дозволами на проживання і навчання та гуманітарні біженці, кількість яких постійно зростає. Після Сполучених Штатів та Сполученого Королівства Франція є третьою країною за кількістю іноземних студентів.

Надання дозволів на проживання з гуманітарних питань (біженці та особи без громадянства) збільшилося на 41% у 2016 р., хоча треба зазначити, що кількість запитів є меншою у порівнянні з 2015 р. Серед прохачів притулку найбільше іммігрантів із Судану, а не із Сирії, що перебуває у стані війни. Вихідцями із Судану було подано 5868 прохань притулку у Франції в 2016 р., тоді як сирійцями – 3562 [7].

Здійснивши дослідження історії імміграції у Францію, можемо констатувати той факт, що в XIX ст. іммігранти здебільшого прибувають із сусідніх європейських країн: Бельгії, Італії, Іспанії та Польщі. Вони шукають роботу, особливо в промисловості, де не вистачає робочої сили, оскільки в країні велика частка сільського населення. Незнання державної мови негативно відображається на їхній здатності інтегруватися у політичне та культурне життя країни. Відповідно до закону, прийнятого наприкінці XIX ст., діти іммігрантів, народжені у Франції, отримують французьке громадянство.

Треба визнати, що доволі часто іммігрантів звинувачували в отриманні робочих місць на шкоду французам, що сприяло розвитку страйкових рухів французьких робітників, тому урядом було вжито заходів, щоб обмежити прибуття іммігрантів, а деякі з них були навіть вигнані з Франції. Саме тридцять років XX ст. називають золотим віком імміграції, оскільки великі групи іноземців

прибули до Франції, шукаючи роботу та краще життя. У період з 1946 по 1974 рр. кількість іноземців на французькій землі зростає з 1,7 до 3,4 мільйонів. Тепер вони походять у переважній більшості з Португалії, а також з колишніх французьких колоній в Північній Африці та Африці на південь від Сахари. Французький ринок пропонує їм робочі місця, які потребують важкої фізичної сили та роботи, що вважається неprestижною.

Імігранти, які приїхали у Францію на початку ХХ ст., як правило, не говорять французькою і живуть в ізольованих робочих домогосподарствах, що ускладнює їх інтеграцію у французьке суспільство. Оскільки з роками безробіття серед французького населення зростає, французький уряд вирішує покласти край імміграції. Всупереч великій кількості прийнятих законів міграційний потік не зникає, але сприяє розвитку нелегальної імміграції, яка обходить урядові заборони. Навіть отримавши французьке громадянство, імігранти досі стикаються з труднощами інтеграції: першою перешкодою на цьому шляху є їхня схильність концентруватися у певних районах на околицях великих міст; по-друге, імігранти іноді стають об'єктами ксенофобських настроїв; по-третє, саме на них покладають відповідальність за численні проблеми, з якими стикається Франція: безробіття, правопорушення, релігійний фундаменталізм і т. д.

У 2000-х рр. проблеми імміграції набирають все більшої ваги на рівні Європейського Союзу, який у 2003 р. приймає закон про об'єднання сім'ї та намагається узгодити імміграційну політику країн-членів. Директива Ради 2003/9/ ЄС від 27 січня 2003 р. встановлює основні стандарти для отримання іноземцями притулку в державах-членах Європейського Союзу, залишаючи їм при цьому значну свободу у вирішенні проблем імміграції [7].

Відповідно до Закону від 26 листопада 2003 р. про контроль над імміграцією, місце проживання іноземців у Франції і отримання ними громадянства, посилюється боротьба з нелегальною імміграцією. На рівні громадянського суспільства дії політиків викликають збурення частини суспільства. 4 та 5 листопада 2004 р. Європейська Рада приймає Гаазьку програму, що визначає десять пріоритетів у сфері свободи, безпеки та правосуддя, три з яких стосуються імміграції та політики. Програма мала неабиякий вплив на посилений розвиток білінгвальної освіти у соціокультурному вимірі Франції.

У січні 2005 р. Управління з міжнародної міграції стало Національним агентством прийому іноземців та міграції (ANAEM) після його злиття

з Соціальною службою допомоги мігрантам (SSAE). Закон від 24 липня 2006 р. щодо імміграції та інтеграції за ініціативою міністра внутрішніх справ Ніколя Саркозі підвищує від 12 до 19 місяців період, вкінці якого іноземець, який залишається на законних підставах у Франції, може вимагати сімейне возз'єднання для членів своєї найближчої родини. У 2008 р. у Франції офіційно нараховувалось 3,7 мільйона іноземців та 5,3 мільйона іммігрантів, у 2010 р., за оцінками Організації Об'єднаних Націй, 11,1% жителів є іммігрантами у Франції. 9 вересня 2015 р. Франція прийняла перших 53 сирійських та іракських біженців з Німеччини. Починаючи з 12 вересня того ж року, уряд виділив тисячі євро на утримання імігрантів, що викликало незадоволення французького Національного фронту і його президента Марін Ле Пен [8].

Думки французьких політиків щодо прийому біженців свідчать про сильну політичну кризу: лише 75-80% прихильників лівих та центристів виступають за. В результаті здійсненого опитування у 2015 р. лише від 37 до 49% населення Франції висловилися за прийом іноземців. Опитування у Східній Європі показують набагато більший відсоток населення, які підтримують відмову уряду від прийому біженців: серед поляків таких 75%.

Аналітики відзначають, що імміграція забезпечує країни, які отримують мігрантів, як працівниками, так і споживачами. Приплив людей призводить до зростання кількості робочої сили, а отже цей фактор є одним з двох основних джерел потенційного зростання рівня життя і підвищення продуктивності праці. Економісти вважають, що мігранти, які мали мужність і волю здійснити виснажливу подорож, більш схильні виконувати важчу фізичну працю, ніж та частина населення, яка з такими труднощами не стикалася, однак дослідження рівня безробіття серед іммігрантів у Франції показують, що 17,2% активних іммігрантів є безробітними порівняно з 9% французів, народжених у Франції.

“У французькій школі молоді іммігранти відчувають величезні труднощі не тільки через недостатні знання мови, але й незнання культури, традицій і звичаїв домінуючого середовища, що нерідко провокує суперечності та агресію. Звідси – пропуски занять, насильство словесне і фізичне. Проживання у так званих “гетто” із наркотиками, релігійним екстремізмом тільки ускладнює процес виховання. Безробіття серед молодих іммігрантів вдвічі більше, ніж серед французів. До труднощів соціальної й економічної інтеграції додаються проблеми культурного плану: ментальність, стиль життя,

релігія, які часто супроводжуються ксенофобією, расизмом та дискримінацією” [1, с. 139].

Фахівці білінгвальної освіти наполягають на необхідності врахування у навчально-виховному процесі національних особливостей менталітету та характеру школярів, а іноземну мову розглядають як важливий засіб пізнання дійсності, що базується на навчанні мови та культури одночасно, на діалозі рідної та іноземної культур: лише за цих умов вдається забезпечити взаєморозуміння між представниками різних народів. Міжкультурна комунікація школярів у контексті білінгвальної освіти діє у двох головних напрямках: допомагає розпізнати нерівність, несправедливість, расизм, стереотипи і упередженість та надає знання і навички, які допомагають їм протистояти. Особливості білінгвальної освіти у Франції значною мірою ускладнюють роль педагога, який повинен бути ще й добрим психологом, бо учасниками білінгвального навчання є вихідці із різних країн світу, а отже, і носіями різних світоглядів та культур. Завдання вчителя полягає у тому, щоб сприяти розширенню світогляду учнів, організовуючи засвоєння мови як елементу національної культури, виховуючи у представників національних меншин, що входять до білінгвальної групи, почуття поваги до культури домінуючого середовища, не применшуючи при цьому цінності власної [1, с. 104].

Білінгвальний навчальний процес повинен забезпечити ефективність міжкультурного зближення і взаєморозуміння, сприяти подоланню культурних відмінностей та полегшити інтеграцію у контексті соціальному, історичному, політичному. Це має бути реалізоване як на занятті, так і в позаурочний час. Важливо підготувати учнів до “сприйняття нової культури такою, якою вона є”, не прибіднюючи і не возвеличуючи її [4, с. 34].

“Мусимо визнати, – вважає О. Вишневський, – що протиріччя між титульною нацією і національною меншиною є природними і неминучими, бо в духовно-культурному сенсі людині найкраще живеться лише у власній державі. А це означає, що представник меншини вже через це почуватиме себе гірше у чужій державі, навіть якщо титульна нація ставиться до цього дуже добре. Завдання, отже, полягає в тому, щоб зусиллями обидвох сторін згадані протиріччя і труднощі звести до мінімуму” [2, с. 67]. Передовсім йдеться про представників нацменшин, для яких інтеграція до домінуючого середовища є непростю. У такій ситуації необхідна кваліфікована підтримка вчителя [1, с. 104]. Для фахівця білінгвального навчання

важливо враховувати традиції, властиві кожному етносу, та особливості культури. Особливо, коли мова йде про міжкультурні групи, які поєднують, наприклад, французьку і арабську мови, а отже дві віри: католицьку і мусульманську. У листопаді 1989 р. Ліонелю Жоспену, тодішньому міністрові освіти Франції, освітяни представили доповідь щодо релігійної неосвіченості молоді і рекомендували розпочати вивчення історії релігії у школі. У наступні роки соціологи разом з Міністерством освіти прийшли до висновку: потрібно включити до навчальних програм викладання історії релігій. З'явився новий соціорелігійний напрям, який зобов'язує переосмислити проблему "школа і релігія" у сучасній Франції [5, с. 48]. Це викликало незадоволення найбільш радикальних захисників світськості та атеїстів, які висловили побоювання, що вивчення релігій не сприятиме ідеї об'єднання суспільства. Відповідь на ці побоювання з боку Міністерства освіти була такою: "Навчання релігійності не є релігійним навчанням, можливість знати – не означає пропонувати віру". Потрібно бачити різницю між релігійністю як "об'єктом культури", що може вивчатися в державній школі, і релігійністю, яка є компетенцією катехизму. Така концепція допускає, щоб в практику був введений описовий підхід до релігій в їхній розмаїтості, який повинен інтегруватися в справжню "дидактику наук релігії". Якщо, як кажуть соціологи, релігійність – це "загально-соціальний факт", то він становить також інтелектуальний і духовний скарб, навчання якого повинно дозволити його віднайти [5, с. 48].

Сегментом французького суспільства стає школа, в якій уроки морального та релігійного виховання були замінені на інші навчальні дисципліни. Саме закони Ж. Феррі визначали принцип побудови світської школи та викладання у ній моралі на світських засадах. Закон про відокремлення церкви від держави засновує фундаментальні принципи французької світськості:

- свободу совісті та релігій,
- вільну організацію церков, їх юридичну рівність та принцип невизнання жодної з них з боку держави,
- можливість вільного оприлюднення релігійних переконань у межах публічного простору.

До цього слід додати також світськість інституцій, зокрема, школи, а також свободу викладання у закладах освіти [3, с. 20].

У грудні 1989 р. міністр освіти Франції видав циркуляр про те, що носіння мусульманської хустки у державних освітніх закладах є сумісним із секуляризмом і що саме вчителі зобов'язані прийняти

рішення стосовно цього питання в кожному конкретному випадку. У січні 1990 р. троє учениць були виключені з коледжу Пастера за носіння мусульманської хустки у державному освітньому закладі, що змусило їхніх батьків подати скаргу на навчальний заклад. Другий міністерський циркуляр був спробою нагадати про необхідність поважати принцип секуляризму в державних школах. У період з 1994 по 2003 рр. близько 100 дівчат були виключені з державних шкіл за носіння мусульманської хустки. Рішення по кожній другій справі було пізніше скасоване судами. У грудні 2003 р. президент Франції Жак Ширак вирішив, що закон повинен заборонити будь-який видимий релігійний символ у державних освітніх закладах. Він спирається на католицьке крило Національного фронту, який організовує демонстрацію проти релігійних знаків в державних школах. У результаті наступним суворим випробуванням для французької школи став закон 15 березня 2004 р., який забороняв учням навчальних закладів носити знаки та одяг, через які вони відкрито виражають приналежність до тієї чи іншої релігії. Закон викликав бурю протестів по всій Франції. Першими на маніфестації вийшли ісламісти, які прагнули довести, що носіння мусульманської хустки – обов'язок кожної мусульманки, незалежно від того, де вона перебуває: у школі чи на вулиці. У законі вбачали не просто заборону мусульманської хустки, а й відверті зазіхання на громадянські права мусульман і загрозу принципу рівноправності людей [5, с. 48].

Французька школа знову опинилася у центрі гострої полеміки: учениці ісламського віросповідання ігнорували закон і продовжували носити мусульманські хустки, чим викликали ворожнечу у представників католицького віросповідання. Франція стала по дві сторони барикади: радикальні ісламістські організації продовжували стверджувати, що заборона мусульманської хустки – це удар по їхній релігії, а французька школа доказувала, що повинна дотримуватись нейтралітету, даючи можливість самим школярам вибирати: носити чи не носити той чи інший знак або одяг, що символізує релігійну приналежність. Міністерство освіти Франції опинилося перед проблемою: як помирити представників різних віросповідань, що сприятиме ідеї об'єднання Франції? Церква і держава пішли на зближення, щоб виробити чітку стратегію співробітництва, домовившись, що обидві сторони сприятимуть досягненню компромісу і соціальній інтеграції релігійних меншин. Зі свого боку, Міністерство освіти Франції пообіцяло толерантність у релігійному

питанні [1, с. 141]. Щоб унеможливити виникнення подібних проблем у майбутньому, було створено освітній кодекс Франції, що об'єднав в єдиний документ законодавчі та нормативні положення в галузі освіти. У преамбулі Конституції Франції говориться, що організація обов'язкової та вільної державної освіти на всіх рівнях є обов'язком держави, а стаття 2 Конституції Франції забезпечує рівність перед законом усіх громадян незалежно від походження, раси чи релігії. Вона поважає громадян усіх переконань і забезпечує можливість навчання не тільки у державних, але й у приватних навчальних закладах, в яких на сьогоднішній день 17% французьких учнів здобувають початкову та середню освіту. Засновані та підтримувані окремими особами або асоціаціями, приватні заклади можуть після п'яти років діяльності підписати контракт з державою, що зобов'язує приймати дітей незалежно від їхнього походження і переконань та навчати відповідно до правил та програм державної освіти. Держава забезпечує освітній контроль та винагороджує вчителів. Більшість із цих навчальних закладів є конфесійними, в основному католицькими, але є також і єврейські, протестантські та все зростаюча кількість мусульманських. Приватні навчальні заклади за контрактом можуть отримувати гранти від державних або регіональних органів влади. Вони можуть самостійно вибрати навчальну програму, держава, однак, контролює усі ці навчальні заклади, наприклад, стосовно кваліфікації, необхідної для вчителів, дотримання норм суспільної моралі або з питань охорони здоров'я та безпеки. Закон № 2013-595 від 8 липня 2013 р. про керівництво і планування роботи школи проголошує утвердження у навчальних закладах загальнолюдських цінностей: гідності, свободи, рівності, солідарності, дух справедливості, людської поваги, рівності між жінками і чоловіками, терпимості і відсутності будь-якої форми дискримінації. Жодна конфесійна освіта не може бути надана у державних навчальних закладах, проте повага до гарантії свободи совісті означає, що державна освіта дозволяє учням вільно виконувати свої релігійні зобов'язання.

Щирий діалог з людьми різних національностей в умовах білінгвальної освіти у соціокультурному вимірі Франції є важливішим, ніж будь-коли, заохочення та поширення естетичних цінностей, правил суспільної поведінки сприяють ненасильницьким діям та зближенню з різними культурами відповідно до принципів Загальної декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття. Потреба гармонійної взаємодії і бажання жити разом повинно спонукати людей до виваженості та толерантності. Політика, яка сприяє

інтеграції та участі всіх громадян у вирішенні проблем сьогодення, гарантує соціальну єдність, життєздатність громадянського суспільства та мир. Невіддільний від демократичної сутності культурний плюралізм сприяє культурному обміну та розвитку творчих можливостей, що живлять суспільне життя.

4. Висновки

Сьогодні світ все більше взаємопов'язаний, але це не означає, що усі особи та держави перебувають у соціальній та суспільній гармонії. Страждання мільйонів людей, позбавлених своїх прав, вказують на цю реальність. Будь-яка інформація, новітні технології та знання доступні кожному, але все ще не вистачає мудрості, щоб запобігти конфліктам, викоринити бідність та забезпечити кожній людині можливість навчатися, жити в гармонії та безпеці.

У нинішньому глобалізованому та бурхливому світі пріоритетною є істина: мир не є синонімом відсутності війни, а означає жити разом у наших відмінностях незалежно від статі, раси, мови, релігії та культури, підтримувати загальну повагу до справедливості та прав людини. Це ті два базові принципи, на яких ґрунтується мирне співіснування. Гарантування миру – це постійний процес, довгострокова мета, яка вимагає постійної роботи, пильності та активної участі всіх людей. Життя дає нам право вибору, який ми робимо у різних ситуаціях. Від кожного з нас залежить прийняття правильного рішення,

Світ потребує все більш і більш активних інвестицій, освіченого керівництва, сильних освітніх цінностей, поглиблених досліджень у галузі соціальних інновацій та прогресивного розвитку засобів масової інформації. Кожен з цих елементів є основною вимогою місії ЮНЕСКО. Довгострокові зобов'язання Організації в галузі освіти та наукового розвитку, збагачення культурної спадщини, а також розвиток активної співпраці та орієнтування на мирну діяльність – це активний і тривалий внесок ЮНЕСКО у підтримку миру в світі.

References:

1. Винарчик М.П. Розвиток білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції (70-ті роки XX – початок XXI століття) [Текст] : дис. канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / Винарчик Марія Петрівна ; Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2014. – 243 с.
2. Вишневецький О. І. На шляху реформ / Омелян Іванович Вишневецький. – Дрогобич : Коло, 2005. – 176 с.

3. Duverger J. Quel enseignement bilingue ? / Jean Duverger // Le français dans le monde. – Paris, 2005. – № 338. – P. 20 – 21.
4. Compagnon A. La culture, langue commune de l'Europe / Antoine Compagnon // Le français dans le monde. – Paris, 2001. – № 317. – P. 32 – 35.
5. Kimmel A. L'enseignement du fait religieux / Alain Kimmel // Le français dans le monde. – Paris, 2005. – № 342. – P. 48 – 49.
6. Rolland-Gosselin E. Cultures et relations interculturelles / E. Rolland-Gosselin // Le français dans le monde. – Paris, 2005. – № 339. – P. 38 – 40.
7. https://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_l%27immigration_en_France
8. https://fr.wikipedia.org/wiki/Immigration_en_France

Transliteration of References:

1. Vynarchyk M.P. (2014). Rozvytok bilinhvalnoi osvity u serednikh navchalnykh zakladykh Frantsii (70-ti roky KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Tekst] : dys. kand. ped. nauk : [spets.] 13.00.01 “Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky” / Vynarchyk Mariia Petrivna ; Drohobyskyi derzh. ped. un-t im. Ivana Franka . Drohobych. 243 s.
2. Vyshnevskiy O.I. (2005). Na shliakhu reform / Omelian Ivanovych Vyshnevskiy. – Drohobych: Kolo. 176 s.
3. Duverger J. (2005). Quel enseignement bilingue ? / Jean Duverger // Le français dans le monde. Paris. № 338. P. 20 – 21.
4. Compagnon A. (2001). La culture, langue commune de l'Europe / Antoine Compagnon // Le français dans le monde. Paris. № 317. P. 32 – 35.
5. Kimmel A. (2005). L'enseignement du fait religieux / Alain Kimmel // Le français dans le monde. Paris. № 342. P. 48 – 49.
6. Rolland-Gosselin E. (2005). Cultures et relations interculturelles / E. Rolland-Gosselin // Le français dans le monde. Paris. № 339. P. 38 – 40.
7. https://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_l%27immigration_en_France
8. https://fr.wikipedia.org/wiki/Immigration_en_France

The Author

Maria Petrivna VYNARCHYK
*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of
Romance Philology and Comparative Studies,
Ivan Franko State Pedagogical University
of Drohobych,
Drohobych, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8270-6178>
Email: marie-vynarchyk@online.ua*

Abstracts

МАРІЯ ВІНАРЧИК. Проблема інтеграції іммігрантів в умовах білінгвальної освіти у соціокультурному вимірі Франції. У статті досліджено проблему інтеграції іммігрантів в умовах білінгвальної освіти у Франції. Висвітлено міжкультурний аспект білінгвальної освіти, який визначає спрямованість білінгвального навчально-виховного процесу на формування усвідомленого вибору учнями етичних цінностей та готовності до життєдіяльності в умовах культурного розмаїття людської спільноти.

Ключові слова: інтеграція іммігрантів, білінгвальна освіта, білінгвальний навчально-виховний процес, Франція.

MARIA VYNARCHYK. Problem integracji imigrantów w warunkach edukacji dwujęzycznej w środowisku społeczno-kulturowym Francji. W artykule poruszono problematykę integracji imigrantów w warunkach edukacji dwujęzycznej we Francji. Podkreślono aspekt międzykulturowy edukacji dwujęzycznej, który określa kierunek dwujęzycznego procesu edukacyjnego kształtowania przez uczniów świadomego wyboru wartości etycznych i gotowości do życia w warunkach różnorodności kulturowej wspólnoty ludzkiej.

Słowa kluczowe: integracja imigrantów, edukacja dwujęzyczna, dwujęzyczny proces edukacyjno-wychowawczy, Francja.

* Матеріал підготовлено у 2017 році (коли тривав 4-й рік війни, яку в 2014 році розпочала Росія проти України) і вперше представлено на I-й Міжнародній Міждисциплінарній Асамблеї “ПТСР: дорослі, діти та родини в ситуації війни” (8-10 грудня 2017 року, м. Київ, Україна) (Ред.)